

SINIF İÇİ İSTENMEYEN DAVRANIŞLARLA İLGİLİ ÖĞRETMEN, ÖĞRENCİ VE VELİ GÖRÜŞLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Öğrt. Gör. Dr. Fatma SADIK
ÇÜ. Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
fsadik@cu.edu.tr

Yard. Doç. Dr. Ahmet DOĞANAY
ÇÜ. Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
adoganay@cu.edu.tr

ÖZET

Bu araştırma, öğrencilerin sınıf içinde istenmeyen davranışları hakkında öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerini aynı okulda derinlemesine inceleyen nitel bir çalışmadır. Araştırma için belirlenen ilköğretim okulu, şehrin dışında, alt sosyo-ekonomik düzeyde bir ilköğretim okuludur. Verilerin toplanmasında yöntem ve veri çeşitlenmesi birlikte kullanılmıştır. Araştırma verileri üç farklı kaynaktan (öğretmen, öğrenci ve veli) nitel veri toplama tekniklerinden kritik durum/ olay tekniği (critical incident) ve görüşme ile nicel veri toplama yöntemlerinden kişisel bilgi formu kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden biri kadın, dördü erkektir. Beş öğretmenin üçü 4. sınıf, ikisi 5. sınıf öğretmenidir. Dört ve beşinci sınıfa devam eden öğrencilerin 75' i kız, 97' si erkektir. Yirmi öğrenci velisinin ise tamamı kadındır. Araştırma bulgularına göre hangi davranışların istenmeyen davranış olduğu konusunda katılımcılar benzer tutum içinde olmuşlar, çoğunlukla toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışları sınıf içinde istenmeyen davranış olarak nitelendirmişlerdir. Davranışın niçin problem olduğu ile ilgili olarak öğretmenler, davranışın daha çok kendilerine ve diğerlerine getirebileceği olumsuz akademik sonuçları, veliler kendilerinde yaratacağı olumsuz psikolojik ve sosyal sonuçları belirtmişlerdir. Öğrencilerin davranışlarının sonuçlarından haberdar olduğu, ancak erkek öğrencilerin, davranışlarının diğerleri üzerindeki psikolojik etkilerinin farkında olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Yönetimi, İstenmeyen Davranış, Öğretmen, Öğrenci, Veli.

ABSTRACT

This study is a descriptive/case study investigating the perspectives of teachers, students and parents on students' classroom misbehaviors. The participant school is a low-status suburban primary school. The data was obtained by different techniques such as critical incident, interviews and personal information forms, which were conducted on teachers, students, and parents. One of the participant teachers was female and four of them were male. Three teachers were teaching fourth grade and two teachers were teaching fifth grade. The participant students consisted of 75 girls and 97 boys (fourth grade and fifth grade). The parents representing 20 students were just mothers. The results can be summarized as in the following; All participants agreed on the definition

of undesirable behaviors and they defined the socially inappropriate behaviors as misbehaviors. Concerning the reason to define a behavior as a problem, the teachers reported the negative academic results on themselves and the other students while the parents reported negative psychological and social results on themselves. Student participants were found to be aware of the results of the behaviors, whereas boys were found unaware of the psychological results of the behaviors on others.

Key words: Classroom Management, Misbehavior, Teacher, Student, Parents.

This study is part of a PhD thesis, which was supported by Cukurova University, The Research Funds Office (SOSBE.2003.D8).

1. Giriş

İstenmeyen davranış, öğretmenin öğretimini, öğrencinin kendisinin ve diğerlerinin öğrenmesini ciddi biçimde engelleyen, öğrenme ortamını doğrudan ya da dolaylı olarak rahatsız edici olan, karışıklık yaratan davranışlar olarak tanımlanabilir (Burden, 1995; Başar, 1997; Edwards, 1993; Tertemiz, 2000). Tanımda da görüldüğü gibi istenmeyen davranışlar, sadece öğretme sürecinin öğretmen boyutunda değil aynı zamanda davranışı gösteren öğrencinin kendi öğrenme ve sosyo-duygusal gelişiminden başlayarak (Cunningham ve Sugawara, 1988, s.5), gittikçe genişleyen bir çevre üzerinde olumsuz etkilere sahiptir. Hemen hemen her sınıfta önemli (ciddi) ya da önemsiz (ciddi olmayan) birçok istenmeyen davranış ortaya çıkabilmekte (Arwood vd, 2005), davranışın istenilir olup olmama ölçütü, davranışı yapana, karşısındaki kişiye, davranışın olduğu ortamın, toplumun ve kültürün özelliklerine göre değişebilmektedir. İstenmeyen davranışların, yönetim ve disipline duyulan gereksinimi arttırması (Atıcı, 2003), öğretmenlerin her gün öğrencilerin sorun davranışlarıyla mücadele etmek durumunda kalması (Arwood vd, 2005) ve problem davranışların meydana gelmesindeki süreklilik (Greenlee ve Ogletree,1993; Curwin ve Mendler, 1998; Burden, 1995) nedeniyle istenmeyen davranışlarla başa çıkmak, sınıf yönetiminin önemli boyutlarından biri olarak her geçen gün daha fazla ilgi odağı olmaktadır. Özellikle son 20 yıldan fazla bir süredir hem eğitimciler, hem de toplum için önemli bir endişe kaynağı oluşturan bu süreklilik, araştırmacıları, okullardaki disiplin problemlerini çok farklı açılardan incelemeye yöneltmektedir. Öğretmenlerin sınıf yönetiminde yaşadıkları sorunların, çoğunlukla istenmeyen davranışlarla baş etme ile ilgili olduğu, öğretmenlerin istenmeyen davranışların yönetimine, akademik davranışların yönetiminden daha fazla zaman ayırdığı (Merrett, ve Wheldall, 1984,1988; Rosen vd, 1990), öğretmenlerin bu konuda kendilerini genellikle yetersiz hissettikleri (Glickman ve Tamashiro, 1980) ve aldıkları eğitimi yetersiz bulup (Merrett, ve Wheldall,1993), sınıf düzeninin aksamasından dolayı stres yaşadıkları bu konuda yapılan araştırmaların sonuçlarından bazılarıdır.

İlgili araştırmalarda dikkat çeken nokta, genellikle öğretmen algılamaları üzerinde durulması, öğrenci görüşlerine nadiren başvurulması ve daha çok ortaöğretime yoğunlaşmasıdır. Ailelerin bu konuyla ilgili görüşlerini inceleyen herhangi bir çalışmaya ise rastlanmamıştır. Ayrıca yapılan araştırmaların sınıf içinde hangi davranışların farklı kişilerin perspektifinden niçin istenmeyen davranış olarak

tanımlandığı boyutuna açıklık getirmede yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Bu doğrultuda öğrencilerin istenmeyen davranışlarını ilgili gruplarla bütünsel olarak inceleyen bir araştırma yapmaya gereksinim duyulmuş, öğretmen, öğrenci ve velilerin sınıf içinde hangi davranışları, niçin problem olarak nitelendirdiğiyle ilgili görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır.

Belirtilen temel amaç doğrultusunda araştırmanın alt amaçları şunlardır:

1. Sınıf içinde hangi davranışlar, niçin istenmeyen davranış olarak tanımlanmaktadır?
2. Öğretmenlerin sınıf içinde hangi davranışların niçin istenmeyen olduğu ile ilgili görüşleri, öğrencilerin cinsiyeti bakımından farklılaşmakta mıdır?
3. Öğrencilerin sınıf içinde hangi davranışların niçin istenmeyen olduğu ilgili görüşleri, öğrencinin cinsiyeti bakımından farklılaşmakta mıdır?
4. Sınıf içinde hangi davranışların niçin istenmeyen olduğu ile ilgili öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri farklılaşmakta mıdır?

2. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, sınıf içinde hangi davranışların niçin istenmeyen davranış olarak nitelendirildiğini öğretmen, öğrenci ve velilerin bakış açısından bütünsel olarak ele alıp, aynı okulda inceleyen nitel /durum çalışmasıdır. Araştırma problemi ve ilgili alt boyutların en iyi şekilde çalışılabileceği durumun (ilköğretim okulunun) belirlenmesinde nitel araştırma geleneği içinde yer alan amaçlı örnekleme yöntemlerinden yoğunluk (intensity), kritik durum (critical case) ve kolay ulaşılabilir (convenience sampling) durum örnekleme birlikte kullanılmıştır. Araştırma için belirlenen ilköğretim okulu, Adana'nın doğusunda, şehrin dış taraflarında alt sosyo-ekonomik düzeydeki bir mahallededir. Okul kayıtlarına göre öğrencilerin % 80' i Doğu ve Güneydoğu Anadolu' dan göç eden ailelerin çocuklarıdır ve sosyo-ekonomik açıdan yoksul olan öğrencilerdir. Okulun öğrenci sayısı 694' dür ve okul kayıtlarına göre 50 öğrenci okula devam etmemektedir. Öğrencilerin yaklaşık % 60' ı ilköğretim birinci kademe eğitim-öğretim görmektedir. Okulda bir müdür, bir müdür yardımcısı, 12 sınıf öğretmeni, dört branş öğretmeni ve bir hizmetli olmak üzere toplam 19 kadrolu personel bulunmaktadır.

Çalışma Grupları

Çalışma Grubu-1: Bu grup, araştırmanın yürütüldüğü ilköğretim okulunun 4 ve 5. sınıflarında görev yapan sınıf öğretmenlerini kapsamaktadır. Okulda 3 tane dördüncü sınıf ve iki tane beşinci sınıf bulunması nedeniyle toplam beş öğretmenle çalışılmış, örneklem alma yoluna gidilmemiştir. Öğretmenlerin üçü 30-34 yaş diliminde, diğer iki öğretmen ise 40 yaş ve üzerindedir. Bir öğretmen, öğretmen okulu, bir öğretmen sınıf öğretmenliği, iki öğretmen eğitim fakültesinin farklı bölümlerinden (Almanca ve Fransızca öğretmenliği) ve bir öğretmen de fen-edebiyat fakültesi kütüphanecilik bölümü mezunudur. İki erkek öğretmen ve bir bayan öğretmen evli, diğer iki erkek öğretmen bekârdır. Öğretmenlerin biri 27 yıl, dördü ise 7-8 yıllık mesleki kıdeme sahiptir. Bir erkek öğretmen 9, bir bayan öğretmen 8 ve diğer erkek öğretmenler 1-3 yıldır bu okulda görev yaptıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sınıflarındaki öğrenci sayısı ise ortalama 36' dır.

Çalışma grubu-2: Bu grup, ilköğretim okulunun 4 ve 5. sınıflarına devam eden öğrencileri kapsamaktadır. Araştırmada öğrencilerden örneklem alma yoluna gidilmemiş, dördüncü sınıflara devam eden 104, beşinci sınıflara devam eden 70 olmak üzere toplam 174 öğrenci araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 43.6' sı kız, % 56.4' ü erkektir. Öğrencilerin yarısından fazlası % 58.1 Adana doğumludur, %41.9' unun ailesi ise Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinden göç etmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (% 64.5) 10–11 yaş ve 12–13 yaş (%32.6) dilimindedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %72.72 si 4 ve daha fazla çocuklu ailelerden gelmektedir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin 169'u aileleriyle birlikte yaşamaktadır. Öğrencilerin % 66.8' inin annesi, %18.0' inin babası okuma-yazma bilmemektedir. Öğrencilerin % 95.3' ünün annesi ev hanımı, %49.5' inin babası ise geliri düşük değişik iş alanlarında işçi olarak çalışmaktadır. Öğrencilerin yarısından fazlası (% 52.4) aynı evde 5–7, %34.4' ü 8–10, %9.4' ü 11–13 ve %3.5' i de 14–16 kişiyle birlikte yaşadığını ifade etmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 16.4' ü okuldan çıktıktan sonra çalıştığını belirtmiştir.

Çalışma grubu-3: Araştırmanın üçüncü çalışma grubu, ilköğretim okulunun 4. sınıf öğrencilerinden beş kız, beş erkek ve 5. sınıf öğrencilerinden beş kız ve beş erkek öğrencinin velisi olmak üzere toplam 20 katılımcıdan oluşmaktadır. Bu grubunun oluşturulmasında gönüllülük esası temel alınmıştır. Okulun bulunduğu bölgede erkeklerin gündüz çalışması ve görüşmeyi kabul etmemesi nedeniyle katılımcıların tamamı ev hanımı kadınlardan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan velilerin dokuzu 30–34 yaş, sekizi 35–39 yaş, ikisi 25–29 yaş dilimleri arasındadır, bir veli 40 yaş üzeridir. Büyük çoğunluğu (%70.0) okuma-yazma bilmeyen katılımcıların üçü okur-yazar, üçü ise ilkökul mezunudur. Katılımcıların %45.0' i Elazığ, %20.0' si Diyarbakır ve Adana doğumludur. Araştırmaya katılan velilerin biri 10 ve biri de 8 çocuk sahibidir. Diğer katılımcıların ikisi 7, biri 6, beşi 5, beşi 4, ikisi 3, ikisi 2 ve bir tanesi de tek çocuk sahibi olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %50.0' si eşlerinin mesleğini inşaat işçisi olarak belirtmiştir.

Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın verileri yöntem ve veri çeşitlemesi birlikte kullanılarak, üç farklı kaynaktan (öğretmen, öğrenci ve öğrenci velileri) nitel veri toplama tekniklerinden kritik durum/olay (critical incident) ve görüşme ile nicel veri toplama yöntemlerinden kişisel bilgi formu kullanılarak elde edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada kritik durum/olay tekniği öğrencilere uygulanmıştır. Öğrencilere “sınıf içinde hangi davranışlar istenmeyen davranıştır, niçin? sorusu sorularak, kısa bir yazı yazmaları istenmiştir. Öğretmen ve öğrenci velileri ile yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak görüşme yapılmıştır. Görüşme formlarının hazırlanmasında öğrencilerin yazılı anlatımlarının içerik analizi sonucunda oluşturulan istenmeyen davranışlarla ilgili kategori ve tema listesi, ilgili literatürün taranmasıyla elde edilen kuramsal bilgiler, konuyla ilgili yapılan araştırmalarda kullanılan veri toplama araçları ile uzman görüşleri esas alınmıştır. Kişisel bilgi

formlarından ise çalışma gruplarının özelliklerini ayrıntılı bir şekilde belirlemek amacıyla yararlanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri 2003–2004 eğitim-öğretim yılında toplanmıştır. Öğretmenlerin ve araştırmacının birlikte belirlediği gün ve saatlerde (Türkçe dersi) sınıflara girilmiş, uygulamaların yapıldığı gün sınıflarda bulunan öğrencilerden kritik durum/olay tekniği uygulanarak yazılı anlatımları, Kişisel Bilgi Formu uygulanarak kişisel bilgileri elde edilmiştir. Öğretmenlerle görüşmeler yapılmış, araştırmacının amaçlarına yönelik hazırlanan görüşme soruları ve öğretmenlerin kişisel bilgileriyle ilgili sorular sorulmuştur. Görüşme sırasında katılımcıların izni alınarak ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Ayrıca bazı sorular için görüşme formları üzerinde kodlamalar yapılmıştır. Velilerle görüşmeler ev ziyaretleri yapılarak aynı görüşmeci tarafından (araştırmacı) gerçekleştirilmiş, görüşme sırasında ses-kayıt cihazı kullanılmasına izin verilmediğinden görüşme formu üzerinde işaretlemeler yapılmış ve notlar alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın nicel verilerinin istatistiksel analizinde SPSS paket programı kullanılarak, frekans ve yüzdeler hesaplanmıştır. Nitel verilerin analizinde ise kodlama, temaların bulunması, verilerin kod ve temalara göre organize edilmesi aşamalarından oluşan içerik analizi yapılmıştır.

3. Bulgular

3.1. Sınıf İçinde Hangi Davranışların, Niçin İstenmeyen Davranış Olduğu İle İlgili Bulgular

3.1.1. Sınıf İçinde İstenmeyen (Problem) Davranışlarla İlgili Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin sınıf içinde istenmeyen davranış olarak ifade ettikleri davranışlar sıklık sırasına göre gürültü yapma, söz almadan konuşma, derse zamanında girip-çıkma, öğretmeni sınıfta hazır beklememe, ilgisizlik, ders dışı şeylerle ilgilenme, şikâyet etme, öğretmene karşı gelme, dikkat çekmeye çalışma, öğretmeni oyalama, yönergeleri takip etmeme, derse hazırlıksız gelme, arkadaşlarını çalışırken rahatsız etme, yetersizlik sergileme, kaba ve küfürlü konuşma, sınıfta oturma biçimine dikkat etmeme, arkadaşlarını rahatsız etme, birbirlerinin eşyalarını izinsiz alma, arkadaşlarına karşı fiziksel ve sözel şiddet uygulama davranışları olmuştur. Arkadaşlarına kötü davranma, yalan söyleme, sınıfın eşyalarına zarar verme, kopya çekme-verme, iftira atma-suçlama, kıskançlık, içine kapanık olma, hırsızlık yapma, değişen durumlara uyum sağlayamama ve sürekli mazeret ileri sürme davranışları ise bunları izleyen diğer istenmeyen davranışlardır. Aşağıda öğretmenlerin bu konuyla ilgili görüşlerinden örnek ifadeler yer almaktadır.

Öğretmen-A: “...Derse geç girmeleri ve çıkmaları mesela. Sınıftayken dışarı çıkmak için can atarlar dışarıda iken de sınıfa girmek için kapının önünde beklesirler dış kapının önünde...”

Öğretmen-B: “Hangisinden başlayayım ki şimdi? vallahi sıranın üstüne yatan öğrencilerim örneğin var benim. İzin almadan konuşmaları da bir problem...”

Görüşme sırasında Öğretmen-A; şivesel konuşmalar, sınıfı temiz tutmama ve cinsiyet ayrımı yapma, Öğretmen- B; öğretmeni sınıfta hazır beklememe, öğretmeni sınıfa girdiğinde ayağa kalkmama, kıskançlık, okul eşyalarını gereksiz kullanma, dedikodu yapma, öğretmeni oyalama, mazeret uydurma ve kendini temiz tutmama, Öğretmen-C; sınıfta bir şeyler yeme-içme, ilgisizlik ve söz almadan konuşma, Öğretmen-D; kopya çekme-verme, okulun eşyalarını gereksiz kullanma ve cinsiyet ayrımı yapma, Öğretmen-E ise sınıfı temiz tutmama, değişen durumlara uyum sağlamama, dedikodu yapma ve içine kapanık olma davranışlarını problem olarak nitelendirmemiştir.

Araştırmaya katılan beş öğretmen de, sınıf içinde yapılan istenmeyen davranışların “niçin istenmeyen” olduğu konusuna çoğunlukla; davranışın dikkatleri dağıtarak öğretimi ve sınıf aktivitelerini aksatması, dersle ilgili etkinliklere harcanan zamanı azaltması öğrenmeyi engellemesi, sınıfın, okulun ya da birbirlerinin eşyalarına zarar vermesi, can yakma, yaralama, incitme, üzme vb. gibi zarar verici sonuçlar doğurması şeklinde açıklama getirmişlerdir. Ayrıca üç öğretmen davranışın süreklilik kazanıp kazanmadığını da dikkate aldığını belirterek, sık sık yapılmayan davranışların problem olarak nitelenemeyeceğini ifade etmişlerdir. Ek olarak iki öğretmenin özellikle bazı davranışları hoşlanmadıkları ve rahatsız oldukları için problem olarak tanımladıkları görülmüştür. Aşağıda öğretmenlerin bu konudaki görüşlerini yansıtan ifadelerden bazı örnekler verilmiştir.

Öğretmen-C: “Bazı davranışlar vardır dersi engeller, bazı davranışlar vardır öğrencinin kendine zarar verir, mesela duvardan kayıyor elbisesi yırtılacaktır, akşam eve gittiğinde sopa yiyecektir.

Öğretmen-D: “... Mesela ilgisizlik, sınıfın düzenini bozan bir hareket değil ama bu çocuğun kendisi için problem olur...”

3.1.2. Sınıf İçinde İstenmeyen (Problem) Davranışlarla İlgili Öğrenci Görüşleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf içinde hangi davranışların istenmeyen olduğu ile ilgili görüşlerinin analiziyle elde edilen davranış kategorileri Ek-1’de yer almaktadır. İncelendiğinde, yerleri kirletme, arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulama, arkadaşlarına kötü davranma, sınıf eşyalarına zarar verme, öğretmene saygısızlık yapma, izin almadan konuşma, gürültü yapma, kaba ve küfürlü konuşma, öğretmeni sınıfta hazır beklememe, derse ilgisizlik, öğretmeni oyalama ve derse hazırlıksız gelme davranışları üzerinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun hem fikir olduğu görülmektedir. Arkadaşlarına sözel şiddet uygulama, kendi eşyalarına zarar verme, kıskançlık, cinsiyet ayrımı yapma, dedikodu yapma, sürekli mazeret ileri sürme ve kılık-kıyafetine özen göstermeme davranışlarının istenmeyen davranışlar olduğu konusundaki fikir birliği oranı ise daha düşük olmuştur.

Öğrencilerin, bu davranışların “niçin istenmeyen” olduğu konusundaki açıklamalarının da genel olarak davranışın öğrencinin kendisinde, diğerlerinde ve ortamda yaratabileceği olası olumsuz akademik, fiziksel, psikolojik ve sosyal sonuçlara bağlı olduğu görülmüştür. Yapılan davranışın olumsuzluğu ile ilgili erkek öğrencilerin ifadeleri genellikle; “bu bir kuraldır, öğretmen kızar ve bize ceza verir, davranış notumuz 1 olur, öğretmen bizi uyarır, sınıftan kovuluruz, disipline gideriz, okuldan atılırız vb.” şeklinde olmuştur. Yapılan davranışın niçin istenmeyen bir davranış olduğu ile ilgili kız öğrencilerin açıklamalarında ise genellikle; “öğretmenimiz üzülür, bizden

sonra gelen öğrenciler sınıfı kullanmazlar, arkadaşlarımız kırılır, arkadaşlarımızı yaralayabiliriz, çevremize zarar vermiş oluruz, başkalarının dikkatini dağıtmış oluruz, küçüklere kötü örnek oluruz vb” gibi öne çıkmıştır. Beş erkek ve üç kız öğrenci ise yalan söyleme ve küfürlü konuşma davranışları için “çok günahdır, Allah bizi sevmez” şeklinde bir ifade kullanmışlardır. Öğrencilerin davranışın niçin istenmeyen olduğu ile ilgili olası olumsuz sonuçlara ilişkin açıklamalarının içerik analizleri sonucunda oluşturulan kategoriler ve bu kategoriler içinde yer alan olası sonuçlar Tablo 1.’ de verilmiştir. Aşağıda kız ve erkek öğrencilerin davranışın niçin problem olduğu ile ilgili görüşlerinden örnek ifadeler yer almaktadır.

Örnek: Yerleri kirlenme (yere kâğıt atmak, çöp atmak, tükürmek, vb.)

Erkek öğrenci-A: “Çevre kirliliğine katkıda bulunmuş oluruz, öğretmen de kötü not verir.”

Kız öğrenci- B: “Bizden sonra bu sınıfta okuyacak olanlar sınıfı kullanamazlar.”

Örnek: Arkadaşlarına karşı sözel şiddet (tehdit etmek, korkutmak, istemediği bir şeyi yapmaya zorlamak)

Kız öğrenci-C: “...bir gün gelir yapamayacağımız bir şey olur, arkadaşımız o konuyu öğrenmiş olur, o zaman yardım istemek durumunda kalabiliriz, ama kalbi kırılmıştır.”

Erkek öğrenci- C: “ Öğretmen bize kızabilir.”

3.1.3. Sınıf İçinde İstenmeyen (Problem) Davranışlarla İlgili Veli Görüşleri

Görüşlerine başvuru alan 10 erkek ve 10 kız öğrenci velisi ise, öğrencilerin evde annenin-babanın ve diğer büyüklerin, okulda öğretmenlerinin yapmamalarını söylediği şeyi yapması ya da yapın dediği şeyleri yapmamasını istenmeyen davranış olarak tanımlayıp ilk olarak söyleneni yapmama, cevap verme/karşı gelme, izin almadan konuşma, başkalarını rahatsız etme, yalan söyleme, küfür etme, kavga etme, gereksiz konuşma, itiraz etme, ödevlerini yapmama, okuldan kaçma, öğretmene saygısızlık yapma, ders dışı şeylerle ilgilenme, eşyalarına zarar verme ve kendini temiz tutmama davranışlarını örnek vermişlerdir. On dokuz veli öğrencilerin tanımladığı diğer istenmeyen davranışları da problem olarak tanımlayarak, benzer tutum içinde olmuşlardır. Velilerin bu konuyla ilgili görüşlerinden örnek ifadeler aşağıda görülmektedir.

Veli-A: “...onlardan tek beklediğim öğretmenlerini dinlemeleri ve sorumluluklarını yerine getirmeleri...”

Veli-D: “Öğretmenini dinlesin, kimseyi rahatsız etmesin, kavga etmesin, gürlüğü yapmasın, okuldan dışarı çıkmasın. Tembellik, uyuşukluk, bir istediğini 10 kez tekrarlama olmasın...”

Tablo 1. Öğrenci Görüşlerine Göre İstenmeyen Davranışların Olası Olumsuz Sonuçları

KATEGORİLER		KATEGORİLERE AİT OLASI SONUÇLAR
KENDİSİ ÜZERİNDE	Akademik	Dikkatlerin dağılması, açıklamaları duyamama, görevlerini yapamama, ne çalıştığını unutmama, hata yapma, öğrenememe, sorulara cevap verememe, kötü not alma, başarısız olma, sınıfta kalma, okulu bitiremememe, okuldan atılma, meslek sahibi olamama
	Fiziksel	Yaralanma, bir tarafın kırılması-kanaması, incinme, dayak yeme
	Psikolojik	Üzülme, kırılma, sinirlenme, ağlama, yakalanma korkusu, utanma, aynı davranışla karşılaşmaktan tedirgin olma
	Sosyal	Arkadaş edinememe, sevilmememe, beğenilmeme, takdir edilmeme, ayıplanma, örnek gösterilmeme, kötü biri olarak tanınma, dışlanma, iftiraya uğrama, şikâyet edilme
	Dinsel	Günah işleme, Allah tarafından sevilmememe
ORTAMDA	Fiziksel	Kirlenme, zarar görme, düzensiz hale gelme, araç-gereçlerde kırılma-bozulma, bir daha kullanılamaz duruma gelme, eskime, yıpranma
DİĞERLERİ ÜZERİNDE	Akademik	Dikkatlerin dağılması, açıklamaları duyamama, görevlerini yapamama, ne çalıştığını unutmama, hata yapma, öğrenememe, sorulara cevap verememe, kötü not alma, başarısız olma, sınıfta kalma, okulu bitiremememe, okuldan atılma, meslek sahibi olamama
	Fiziksel	Yaralanma, bir tarafın kırılması-kanaması, incinme, dayak yeme
	Psikolojik	Üzülme, kırılma, sinirlenme, ağlama, korkma, utanma, tedirgin olma
	Sosyal	Arkadaş edinememe, sevilmememe, beğenilmeme, takdir edilmeme, ayıplanma, örnek gösterilmeme, kötü biri olarak tanınma, dışlanma, iftiraya uğrama, şikâyet edilme

Görüşme yapılan velilerin davranışın niçin problem olduğu ile ilgili açıklamaları çoğunlukla “sinirlenirim, hoşlanmıyorum, korkuyorum, şikâyet gelir, beni utandırır, canı yanar, sınıfta kalır, kimse onu sevmez, adam olamaz” şeklinde olmuştur. Diğerlerinden farklı olarak iki öğrenci velisi ise, yalan söyleme ve anne-baba, öğretmen

ya da büyüklerine karşı gelme davranışlarının yanlışlığını dini inançlarına bağlı açıklarken (çok günah), üç veli “çünkü ben öyle davranmalarını istemiyorum” şeklinde görüş bildirmiştir. Velilerin sınıf içinde hangi davranışlarının niçin problem olduğu ile ilgili görüşlerinden örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

Veli- F: “Öğretmenleri ne derse yapmaları lazım, zayıf not alır yoksa... sınırlarımı tepeme çıkarmasın, yap diyorsam bir şeyi yapsın...”

Veli- B: “...ben şikâyet istemiyorum. Şikâyet gelince herkesin içinde söylüyorlar, utanıyorum

Veli- E: “Ailede kötü kimse yok, bu da kötü olmasın... çakal biri olarak tanınmasın...”

3.2. Öğretmenlerin Sınıf İçinde Hangi Davranışların Niçin İstenmeyen Olduğu İle İlgili Görüşleri Öğrencilerin Cinsiyeti Bakımından Farklılaşmakta mıdır?

Öğretmenlerin bu konuyla ilgili görüşleri incelendiğinde büyük bir fikir birliği içinde oldukları görülmüştür. Dört öğretmen, davranışı istenmeyen olarak nitelendirirken, davranışın olası olumsuz sonuçları ile ilgili düşüncelerinin davranışın bir kız ya da bir erkek öğrenci tarafından yapılmış olması bakımından “asla” farklılaşmadığını vurgulamıştır. Sadece Öğretmen-A, kız öğrenciler kaba ve küfürlü konuştuğunda bakış açısının değiştiğini ve davranışı daha olumsuz nitelendirdiğini ifade ederken, Öğretmen-E, tutumunun hiçbir zaman değişmediğini ancak kız ve erkek öğrenciler birbirlerine fiziksel şiddet uyguladığında tuhaf karşıladığını ifade etmiştir. Aşağıda öğretmenlerin bu konuyla ilgili ifadelerinden örnekler yer almaktadır.

Öğretmen-B: “yo eşittir benim için, kız öğrenci yapmış erkek öğrenci yapmış hiç fark etmez, sonuçları aynıdır. Aynı tepkiyi gösteririm...”

Öğretmen-E: “Hayır hiç değişmez, izin almadan konuşan kız olsun erkek olsun sonuçta dikkatleri dağıtır, hareketi kim yapmış olursa olsun değişmez... ama garibime giden bir şey var... erkek erkeğe kavgayı ve kız kızı kavgayı anlıyorum bir derece ama en tuhafı bir kız ve bir erkek öğrencinin saç başa kavgaya girmesi çok tuhaf bence...”

3.3. Öğrencilerin Sınıf İçinde Hangi Davranışların Niçin İstenmeyen Olduğu İle İlgili Görüşleri Öğrencilerin Cinsiyeti Bakımından Farklılaşmakta mıdır?

75 kız ve 97 erkek öğrencinin, sınıf içinde istenmeyen olarak tanımladıkları davranışlarla ilgili oranlar incelendiğinde, kız ve erkek öğrenci oranlarında çok büyük farklılıklar olmadığı ancak 31 davranış kategorisinde (% 75.6) kız öğrencilerin (*Ek 1' de gölgeleştirilmiştir*), 10 davranış kategorisinde ise (%24.4) erkek öğrenci oranının daha yüksek olduğu görülmüştür. Sınıf eşyalarına zarar verme, arkadaşlarına kötü davranma, arkadaşlarını çalışırken rahatsız etme, öğretmene karşı gelme, yetersizlik sergileme, arkadaşlarına karşı fiziksel şiddet uygulama, öğretmeni oyalama, dikkat çekmeye çalışma ve okul eşyalarını gereksiz kullanma, erkek öğrenciler tarafından daha yüksek oranda ifade edilen istenmeyen davranışlar olmuştur. Ek 1' de görüldüğü gibi, sınıfta bir şeyler yeme-içme, sınıfta oturma biçimine dikkat etmeme, izin almadan konuşma, sınıfı temiz tutmama, iftira atma-suçlama, arkadaşlarının ve öğretmenlerinin eşyalarını izinsiz alma, öğretmene saygısızlık yapma, kopya çekme, hırsızlık, kendi

eşyalarına zarar verme, dedikodu yapma, kendini temiz tutmama, öğretmenle sağlıklı iletişim kuramama davranışları da, kız öğrenciler tarafından belirtilme oranı daha yüksek olan davranışlardan bazılarıdır.

Sınıf içinde hangi davranışların niçin istenmeyen davranış olduğu ile ilgili kız ve erkek öğrencilerin görüşleri karşılaştırıldığında, erkek öğrencilerin büyük çoğunluğunun, bir kuralı ihlal etmeye bağlı olarak davranışın kaçınılmaz sonucu olan cezanın, yakın vadede kendisinde yaratabileceği olası olumsuz fiziksel, psikolojik, sosyal sonuçları daha çok ifade ettiği görülmüştür. Erkek öğrencilerin yazılı anlatımlarında, ifade edilme sıklığı açısından davranışın öğrencinin kendisinde yaratabileceği yakın vadede ki olası olumsuz akademik sonuçlar ikinci, diğerlerinde yaratabileceği psikolojik, sosyal ve fiziksel sonuçlar ise üçüncü sırada yer almıştır. Kız öğrencilerin büyük çoğunluğunun ise davranışın niçin istenmeyen bir davranış olduğunu açıklarken öncelikle davranışın yakın vadede ortamda ve diğerlerine getirebileceği olası psikolojik, akademik ve sosyal olumsuz sonuçları ifade ettikleri görülmüştür. Kız öğrencilerin yazılı anlatımlarında, istenmeyen davranışın yakın vadede öğrencinin kendisinde yaratabileceği olası olumsuz akademik, psikolojik, sosyal ve fiziksel sonuçlar, ifade edilme sıklığı açısından ikinci sırada yer almış, ayrıca bazı kız öğrencilerin istenmeyen davranışın geleceğe yönelik/ uzun vadedeki olası olumsuz etkilerini de belirttikleri görülmüştür. Aşağıda kız ve erkek öğrencilerin davranışın niçin problem olduğu ile ilgili görüşlerinden örnek ifadeler yer almaktadır.

Örnek: Kaba ve küfürlü konuşma (lan, man, çocuk demek, küfür etmek, nazik olmamak, şiveli konuşmak)

Kız öğrenci-E: “Onları üzümüş oluruz.” (Yakın vadede karşısındakinde yaratabileceği psikolojik olumsuz sonuç)

Erkek öğrenci- E: “Öğretmenimiz bize iyi konuşun diyor, davranış notumuz 1 olur.” (Bir kuralı ihlal etmeye bağlı olarak davranışın kaçınılmaz sonucu olan cezanın yakın vadede öğrencinin kendisinde yaratabileceği akademik olumsuz sonuç)

Örnek: Sınıf eşyalarına zarar verme (sıra ve tahtaya vurmak, çizmek, karalamak, kapıyı çarpmak, panoyu ya da panodaki resimleri yırtmak, pencerelere asılmak, camları kırmak vb.)

Kız öğrenci- G: “Bizden sonra küçük kardeşlerimize lazım olacaklar.” (Fiziksel muhtemel olumsuz sonucun uzun vadede diğerlerinde yaratabileceği muhtemel akademik olumsuz sonuç)

Erkek öğrenci-G: “Panoya tükürürsek öğretmen kızar.” (Bir kuralı ihlal etmeye bağlı olarak davranışın kaçınılmaz sonucu olan cezanın yakın vadede öğrencinin kendisinde yaratabileceği muhtemel psikolojik olumsuz sonuç)

3.4. Sınıf İçinde Hangi Davranışların Niçin İstenmeyen Olduğu İle İlgili Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşleri Farklaşmakta mıdır?

Sınıf içinde öğrencilerin hangi davranışlarının problem olduğu konusunda öğretmen-öğrenci ve velilerin görüşleri karşılaştırıldığında büyük bir farklılık olmadığı, üç grubunda hangi davranışların problem olduğu konusunda benzer tutum içinde olduğu görülmüştür. Öğretmen- A-C ve D, öğrencilerin tanımladığı 41 istenmeyen davranış

kategorisinin 38' ini (%92.6), Öğretmen- B, 33' ünü (%80.4), Öğretmen-E, 37' sini (%90,2) sini problem olarak nitelendirmiş ve öğretmenler, ortalama %90 gibi yüksek bir oranla bu davranışların problem olduğu konusunda öğrencilerle benzer tutum içinde olmuşlardır. Araştırmaya katılan 19 veli, 41 istenmeyen davranışın tamamını (%100), bir öğrenci velisi de 37' sini (%90.2) problem olarak tanımlamış, böylece veliler ortalama % 99.5 gibi çok yüksek bir oranla öğretmen ve öğrencilerle benzer yönde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmen, öğrenci ve velilerin bu davranışların “niçin problem” olduğu ile ilgili görüşleri karşılaştırıldığında da genel olarak bir farklılık olmadığı, davranışın bireye, ortama ve diğerlerine getirebileceği olası olumsuz sonuçlarının dikkate alındığı görülmüştür. Ancak, problem davranışın önce kime, nasıl bir olumsuz sonuç getirebileceği hakkında öğretmen-öğrenci ve veli görüşleri arasında farklılaşma olduğu dikkati çekmektedir. İki öğretmen bir kaç istenmeyen davranış için ilk olarak “hoşlanmıyorum, çok kızıyorum, rahatsız oluyorum” şeklinde kendilerinde yarattığı olumsuz psikolojik sonuçları belirtmişse de, öğretmenler genel olarak öncelikle istenmeyen davranışın kendilerinde yaratabileceği olumsuz akademik sonuçlarını vurgulamışlardır. “Dikkatim dağılıyor, sınıf aktivitelerini aksatıyor, dersle ilgili etkinliklere harcanan zamanı çalıyor ve öğretim olumsuz etkileniyor” bu konuda yapılan açıklamalardan bazılarıdır. Öğretmenlerin açıklamalarında, istenmeyen davranışın davranışı yapan öğrenciye ve diğer öğrencilere getirebileceği olası olumsuz akademik sonuçlar çoğunlukla ikinci ve olası fiziksel, psikolojik ve sosyal olumsuz sonuçlar ise üçüncü sırada yer almıştır. Bir öğretmen bu konudaki görüşünü “ İzin alsın konuşsun ama izin almadan böyle yanındakiyle önündekiyle, arkasındakiyle konuşursa, benim dikkatim dağılıyor, e tabi ki eğitim öğretim ortamı olumsuz etkileniyor, diğerlerinin de dikkati dağılıyor” (*Akademik olarak önce öğretmenin kendisinde daha sonra diğerlerinde yaratacağı olası olumsuz sonuç*) şeklinde ifade ederken bir başka öğretmen ise “öğrencilerin çoğu evden bir şey getiremiyor, biri bir şey yemeye başladığında şikâyet ediyorlar, dersim bölünüyor, ya da derste gözleri ona takılıyor, görüyorsun dersi dinlemiyorlar kafaları başka yerde... durup bekliyorsun yemelerini...(*Akademik olarak önce öğretmenin kendisinde daha sonra, akademik ve psikolojik olarak öğrencide ve diğerlerinde yaratacağı olası olumsuz sonuç*)” şeklinde belirtmiştir.

Öğrencilerin davranışın niçin istenmeyen olduğu ile ilgili açıklamalarında ise, genellikle davranışın akademik olarak kendisinde ve fiziksel olarak ortamda yaratabileceği olumsuz sonuçların belirtildiği görülmüştür. Öğrencilerin yazılı anlatımlarında davranışın psikolojik olarak önce diğerlerine ve daha sonra öğrencinin kendisine getirebileceği olumsuz sonuçlar ikinci, akademik olarak diğerlerine ve sosyal olarak önce kendisine, sonra diğerlerine getirebileceği olası olumsuz sonuçlar ise üçüncü sırada yer almıştır. İçerik analizi sonuçlarına göre öğrencilerin davranışın yakın vadede kendisinde yaratabileceğini düşündüğü olumsuz akademik sonuçlar; “davranış notunun 1 olması, dersi dinleyememe, kötü not alma ve sınıfta kalma” dır. İstenmeyen davranışın ortamda yaratabileceği olumsuz sonuçlar arasında öğrencilerin en sık vurguladıkları ise “kirlenme, düzensiz hale gelme, araç-gereçlerde kırılma-bozulma, bir daha kullanılamaz duruma gelme ve eskime” olmuştur. Öğrencilerin istenmeyen

davranışın “diğerleri” üzerindeki yaratabileceği olası olumsuz psikolojik etkileri açıklarken, “diğerleri” ile sınıftaki öğrencileri değil çoğunlukla öğretmeni kastettikleri görülmüştür. Öğretmenin “kızmaması, sinirlenmesi, neşesinin kaçması, moralinin bozulması ve üzülmemesi” olumsuz psikolojik sonuçlar olarak daha çok vurgulanmıştır. Davranışlarının diğerleri üzerindeki olumsuz akademik etkilerini ise genellikle “öğretmenin ve arkadaşlarımızın dikkati dağılır, arkadaşlarımız dersi dinleyemez, öğretmenimiz ve arkadaşlarımız nerede kaldıklarını unuturlar, arkadaşlarımız zayıf not alır vb.” şeklinde ifade eden öğrencilerin, sosyal olarak en fazla dile getirdikleri olumsuz sonuçlar ise; “öğretmenin gözünden düşme, öğretmenin onu sevmemesi, yalnız bırakılma, arkadaşlarının ona küsmesi” olmuştur.

Velilerin davranışın “niçin problem olduğu” ile ilgili açıklamaları ise çoğunlukla davranışın yakın ve uzun vadede kendisinde yaratabileceği muhtemel psikolojik ve sosyal, daha sonra çocukta yaratabileceği yakın vadede fiziksel ve son olarak uzun vadede çocukta yaratabileceği akademik olumsuz sonuçlara bağlı olmuştur. Veliler, çocuğun istenmeyen davranışının diğerleri üzerinde yaratabileceği olumsuz sonuçlara ise değinmemişlerdir. İstenmeyen davranışların anne-babada yarattığı yakın vadede olumsuz psikolojik sonuçlar arasında “sinirlenme-hoşlanmama-endişelenme, utanma, üzülmeme”, olumsuz sosyal sonuçlar içinde de “çevre tarafından ayıplanma ve dışlanma” öne çıkmıştır. “Öğretmenin çocuğa ceza vermesi, çocuğun yaralanması veya canının yanması” (*davranışın yakın vadede çocuk üzerindeki olumsuz fiziksel*), “zayıf not alma ve sınıfta kalma” (*davranışın yakın vadede çocuk üzerindeki olumsuz akademik sonuçları*), çocuğun büyüdüğünde çakal veya kötü biri olarak tanınması” (*istenmeyen davranışın gelecekte çocuğa getirebileceği olumsuz sosyal sonuçlar*), “okulu bitirememesi, okuldan atılması, bir meslek edinmemesi (*istenmeyen davranışın gelecekte çocuğa getirebileceği olumsuz akademik sonuç*) ve buldukları çevrede kötü anne-baba olarak nitelendirilme (*istenmeyen davranışın gelecekte veliye getirebileceği olumsuz sosyal sonuç*) velilerin ifade ettikleri diğer olumsuz sonuçlar olmuştur.

4. Tartışma ve Yorum

Çalışmada ilk olarak öğretmen, öğrenci ve bu öğrencilerin velilerinin sınıf içinde hangi davranışları istenmeyen davranış olarak tanımladığı incelenmiştir. Öğrencilerin problem olarak tanımladığı davranışlar, aralarındaki ilişkiler ve ortak yönleri dikkate alınarak sınıflandırıldığında 41 istenmeyen davranış kategorisi elde edilmiştir. Görüşlerine başvurulmuş öğretmenlerde öğrencilerin tanımladığı 41 istenmeyen davranış kategorisinin ortalama 37’sini (%90) problem davranış olarak tanımlamış ve öğrencilerle benzer tutum içinde olmuştur. Kinch ve diğerleri (2001) tarafından yapılan çalışmada da problem davranışların sık yaşandığı sınıftaki öğrencilerin tanımladığı 43 problem davranışın, %79.0’unun bu sınıfta derse giren öğretmenler tarafından da problem olarak tanımlandığı görülmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar incelendiğinde, benzer davranışların hem öğretmenler hem de öğrenciler tarafından problem olarak tanımlandığı görülmüştür. Örneğin, Tulley ve Chiu (1998)’nin araştırmasında 6. sınıf öğrencileri; yönergelere uymama, saldırganlık gösterme, çalışmayı bitirmeme, kopya çekme, yalan söyleme, not yazarak mesajlaşma

davranışlarını problem davranış olarak tanımlamış, Merrett ve Wheldall (1984)' in araştırmasında da öğretmenler sırası gelmeden konuşma, diğer çocukları engelleme, Borg ve Falzon (1989)' un araştırmasında hırsızlık, zorbalık, dış görünüşü dağınık olma, yalan söyleme, gevezelik, itaatsizlik, küstahlık, çalışmada dağınıklık, alınganlık, utangaçlık ve dikkatsizlik ilkökul öğretmenlerinin istenmeyen olarak nitelendirdiği davranışlar olmuştur. Bu araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrencilerin problem olarak tanımladığı bazı davranışları problem olarak nitelendirmediği (şivesel konuşmalar, öğretmeni sınıfta hazır beklememe, okul eşyalarını gereksiz kullanma, öğretmeni oyalama, sınıfta bir şeyler yeme-içme, ilgisizlik vb.) ve bu davranışların öğretmenden öğretmene değiştiği görülmüştür. Bu durumun, Cangemi ve Khan (2001)' in "hangi davranışın istenmeyen olduğu ile ilgili öğretmen görüşlerinin farklılık gösterdiği, öğrencilerin davranışlarının uygun olan ve olmayan olarak değerlendirilmesinin öğretmenin duygu ve duyarlılığı ile ilgili olduğu" görüşünü destekleyen bir sonuç olduğu düşünülmektedir.

Konu ile ilgili yapılan araştırmaların sonuçları, istenmeyen olarak tanımlanan öğrenci davranışlarının, ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye ve hatta okuldan okula değiştiğini göstermektedir (Wickman, 1928; Ziv, 1970; Akt: Borg ve Falzon, 1990; Merret ve Wheldall, 1984, 1988; Borg ve Falzon, 1989,1990; Rosen vd, 1990; Johnson vd, 1993; Tulley ve Chiu, 1995; Koç vd, 1977; Eripek, 1980; Türkeç; 1986; Uysal, 1991). Davranışın, içinde yer aldığı çevrenin sosyal ve kültürel değişkenleri tarafından belirlendiği ve öğrencilerin davranış örüntülerinin toplumsal kesimlere ait değer ve beklentileri yansıttığı göz önüne alındığında (Curwin ve Mendler, 1988) bu durum beklenen bir sonuçtur. Ancak, öğrencilerin sınıf içinde istenen davranışları gösterebilmesi için öğretmenlerin hem kendi içlerinde, hem de kendi aralarında tutarlı olmaları gerektiğinden, aynı okulda görev yapan öğretmenlerin nadiren de olsa hangi davranışların problem olmadığı konusunda farklı fikirlere sahip olmasının, tutarlı hareket etmelerini engelleyeceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, görüşlerine başvuru öğrenci velilerinin de benzer bir tutum sergileyerek ortalama %99.5 gibi bir oranla 41 kategoride tanımlanan öğrenci davranışlarını sınıf içinde sorun davranış olarak değerlendirmesi, istenmeyen davranışlarla ilgili katılımcılar arasında büyük bir fikir birliği olduğunu da göstermektedir. Davranışa farklı bakış açılarının olması, fikir çatışmalarına ve işbirliğinin sağlanamamasına neden olarak sonucu olumsuz etkileyeceğinden (Dunlop vd, 2001, s.219, Akt: Snell vd, 2002, s. 141), aynı toplumsal çevreyi paylaşan öğretmen, öğrenci ve ailelerin, istenmeyen davranış açısından benzer düşüncülerinin, öğrencinin herkesin ortak isteği olan davranışlara yönelmesinde etkili olduğu düşünülmektedir.

İlgili literatürde öğrencilerin istenmeyen davranışları ile ilgili farklı sınıflamalara rastlanmaktadır. Öztürk (2002), istenmeyen davranışları akademik, sosyal ve fiziksel donanım ve ortama zarar veren davranışlar olarak sınıflarken, Yiğit (2004) istenmeyen davranışları; bireysel, arkadaşlarla ilişkiler ve öğretmenle ilişkiler açısından ele almıştır. Öztürk (2001)' ün ise Charles (1996)' in çalışmalarından yararlanarak istenmeyen davranışları; kişilere ve çevreye fiziksel zarar veren, toplumsal beklentilere uygun olmayan, ders akışını engelleyen, sorumlulukların yerine getirilmediği ve derse ilgi eksikliği ile ilgili davranışlar olmak üzere 5 kategoride gruplandığı

görülmektedir. Bu araştırmada, nitel verilerin analizi ile elde edilen istenmeyen davranış kategorileri içerisinde yer alan davranışlar incelendiğinde öğretmen-öğrenci ve velilerin çoğunlukla toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlar üzerinde durduğu görülmektedir. Bu durum, sosyalleştirme, toplum değerlerine uyum sağlama ve toplum içinde yaşama kurallarını uygulamada yeterlilik kazandırma, iletişim ve birlikte yaşama becerilerini geliştirme açısından örgün eğitimin ilk basamağı olan ilköğretimin önemi ile açıklanabilir. İlköğretim düzeyindeki eğitimin bir amacı da, çocuğun çağdaş bir toplumun bireyi olarak yaşayabilmesi için temel bilgi ve becerileri bir diğer ifadeyle toplum içinde yaşama yeterliliklerini kazandırmaktır (Kuzgun, 2006, s. 264).

Gerek öğretmenler gerekse veliler benzer tutum sergileyerek, davranış problem olarak algılamalarında çocuğun cinsiyetinin etkili olmadığını belirtmişlerdir. Bu sonuç, konuyla ilgili bazı araştırmaların sonuçlarıyla çelişirken, bazıları ile benzerdir. Sears ve diğerleri (1957), erkek çocukların saldırganlığına büyük oranda özgürlük tanıdığı ve izin verildiği, Uluğtekin (1976) ise, saldırganlığın kız çocuklar için olduğu kadar erkek çocuklar için de hoş karşılanmadığı sonucu elde etmiştir (Akt; Ersoy, 1989, s. 17–27). Youssef ve diğerleri (1998 a)' nin araştırmasında da 2170 kız ve erkek öğrencinin anne-babalarından ceza aldıkları davranışların aynı davranışlar olduğu (söyleneni yapmama, inatçılık yapma, yalan söyleme, başkalarının eşyalarına zarar verme, karşı gelme, saygısız davranışlarda bulunma, okul başarısızlığı, sınıf tekrarı vb.) görülmüştür. Cinsiyet ile ilgili beklentilerin ve uygun görülmeyen davranışların toplumlar arasında, hatta aynı toplum içinde bile zaman içerisinde değişebileceği göz önüne alındığında bu çelişkilerin doğal olduğu söylenebilir.

Problem davranışların kız ve erkek öğrenciler tarafından tanımlanma oranlarına bakıldığında da, çok büyük farklılıklar olmadığı ancak 31 davranış kategorisinde (% 75.6) kız öğrenci oranının erkek öğrenci oranından daha yüksek olduğu görülmüştür. Sınıf eşyalarına zarar verme, arkadaşlarına kötü davranma, arkadaşlarını çalışırken rahatsız etme, öğretmene karşı gelme, yetersizlik sergileme, arkadaşlarına karşı fiziksel şiddet gösterme, öğretmeni oyalama, dikkat çekmeye çalışma ve okul eşyalarını gereksiz kullanma davranışları ise daha çok erkek öğrenciler tarafından dile getirilen problem davranışlar olmuştur. İncelendiğinde bu davranışların aktif dikkat çekme (arkadaşlarını çalışırken rahatsız etme, öğretmeni oyalama), güç arama (öğretmene karşı gelme, arkadaşlarına kötü davranma, sınıf eşyalarına zarar verme), aktif öç alma (arkadaşlarına karşı fiziksel şiddet gösterme) ve pasif öç alma (yetersizlik sergileme) davranışları olduğu görülmektedir (Dreikurs vd, 1995). Her ne kadar veliler ve öğretmenler davranışı uygun/uygun olmayan olarak değerlendirirken çocuğun cinsiyetinin önemli olmadığını ifade etseler de bu durumun, kızların erkeklere göre daha fazla kısıtlanmasından, kızlardan beklenen davranışların daha geniş bir yelpazeye yayılmasından veya kızların kurallara ve toplumsal beklentilere uyma konusunda daha muhafazakâr yetiştirilmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca erkeklerin kızlardan farklı bir fiziksel yapıya sahip olması ve ülkemizde çocuk yetiştiriminin toplumsal yönü dikkate alındığında erkek çocukların daha aktif, daha iddiacı, dediğini yaptırır, öfkeli hatta çoğu zaman saldırgan davranışlar gösterebileceklerine yönelik bir beklentinin geliştiği (Yavuzer, 1993; Tezcan, 1995) belirtilmektedir. Bu nedenle gerek öğretmenlerin gerekse velilerin erkek öğrencilerin

özellikle “sınıf eşyalarına zarar verme, arkadaşlarına kötü davranma, arkadaşlarını çalışırken rahatsız etme, öğretmene karşı gelme, kavga etme vb.” davranışlarına yönelik olumsuz dönüt verdiği düşünülebilir. Bunun sonucu olarak da erkek öğrencilerin bu davranışları istenmeyen davranış olarak kız öğrencilere oranla daha yüksek oranda belirttiği şeklinde bir yorum yapılabilir.

Araştırmada incelenen bir diğer boyut, öğretmen-öğrenci ve velilerin istenmeyen olarak tanımladıkları davranışların niçin istenmeyen olduğu (yapılmasının neden uygun olmadığı) konusundaki görüşleridir. Problem davranışın kime, nasıl bir olumsuz sonuç getirebileceği hakkında öğretmen-öğrenci ve veli görüşleri arasında farklılaşma olmuştur. Öğretmenler çoğunlukla ve doğal olarak istenmeyen davranışın kendilerinde yaratabileceği olası olumsuz akademik sonuçları (davranışın dikkatini dağıtarak öğretimini aksatması ve sınıf aktivitelerini engelleyerek, dersle ilgili etkinliklere harcanan zamanı azaltması) vurgulamışlardır. En düşük düzeyde bir düzensizlik bile, dersin verimini düşüreceğinden, öğretmenlerin önceliği öğretim boyutuna verdikleri ve davranışın doğrudan öğretmen olarak kendilerine getirebileceği olası sonuçlarını düşündükleri söylenebilir. Sınıf içinde sağlanan düzenle öğrencilerin öğrenmesi arasında yakın bir ilişki vardır. Düzenin olumsuz etkilenecek, öğretimin aksadığı bir sınıf ortamında öğrencilerin dikkatlerinin dağılmaması veya öğrencilerin hepsinin öğrenmeye yoğunlaşması mümkün olmayacağından (Doyle, 1986) istenmeyen davranışın, yapan öğrenciye ve diğer öğrencilere getirebileceği olası olumsuz akademik sonuçların (dikkatlerin dağılması, açıklamaları duyamama, ne çalıştığını unutmama, hata yapma, sorulara cevap verememe vb.) ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır. Öğretmenlerin bu nedenle ikinci sırada istenmeyen davranışın, öğrenciye getirebileceği olası akademik sonuçları ifade ettiği söylenebilir. Öğretmenlerin istenmeyen davranışın öğrenciye getirebileceği olası olumsuz fiziksel, psikolojik ve sosyal sonuçları daha sonra ifade etmesinin nedeni ise, sınıflarında en sık karşılaştıkları problem davranışların çoğunlukla akademik ve toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlar (izin almadan konuşma, derse ilgisizlik, dikkat çekmeye çalışma, gürültü yapma, ders dışı şeylerle ilgilenme, yetersizlik sergileme vb.) olması olabilir. Bu durum, öğretmenlerin davranışı istenmeyen olarak adlandırırken davranışın öğretimi aksatan boyutundan başlayarak, davranışı yapan öğrencinin kendi öğrenmesi ve diğerlerinin öğrenmesi gibi gittikçe genişleyen bir çevre üzerindeki olumsuz etkilerini (Cunningham ve Sugawara, 1988, s.5) değerlendirdikleri şeklinde yorumlanabilir.

Öğrencilere sınıf içinde istenmeyen davranışları neden yapmamaları gerektiği sorulduğunda, erkek öğrencilerin büyük çoğunluğunun, daha çok bir kuralı ifade ettiği ve kuralı ihlal etmenin kaçınılmaz sonucu olarak gördükleri cezanın, kendisinde yaratabileceği olası olumsuz fiziksel, psikolojik ve sosyal sonuçları belirttiği görülmüştür. Kız öğrencilerin ise davranışın niçin istenmeyen bir davranış olduğunu/neden yapılmaması gerektiğini açıklarken öncelikle davranışın ortama ve diğerlerine getirebileceği olası olumsuz sonuçları, ikinci olarak kendisinde yaratabileceği olası olumsuz akademik, psikolojik, sosyal ve fiziksel sonuçları ifade ettikleri görülmüştür. Elde edilen bulgular, öğrencilerin davranışlarının kendi üzerindeki sonuçlarından haberdar olduklarını, özellikle erkek öğrencilerin davranışın

daha çok kendi üzerindeki fiziksel sonuçları (dayak yeme, kafasının kırılması vb.) için endişelendikleri şeklinde yorumlanabilir. Gerek evde gerekse okulda fiziksel cezanın daha çok erkek öğrencilere uygulandığı ile ilgili araştırma bulguları dikkate alındığında bu sonuç şaşırtıcı olmamıştır (Mahiroğlu ve Buluç, 2003; Gözütok, 1993; Ersoy, 1989; Youssef vd, 1998a; Youssef vd, 1998b; Reynolds vd, 1990; Akt: Aksoy, 1999; Bilir vd, 1987; Akt: Ersoy, 1989).

Erkek öğrencilerin davranışlarının diğerlerinde yaratabileceği psikolojik ve sosyal sonuçlara daha az değinmeleri ise, sınıf kuralları ile ilgili bir bilgiye sahip olmalarına rağmen, kuralların niçin olması gerektiği ile gerekçelerin açıklanmaması ya da anlamamaları nedeniyle bu sonuçların farkında olmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Bu durumda, erkek öğrencilerin daha çok, cezadan kaçınmak ve başını derde sokmamak için beklentilere uygun davrandıkları, uygun olmayan davranışı yapma/yapmama noktasındaki kararlarının, içsel bir denetimden çok, büyük oranda bir otorite kaynağının varlığı ve fiziksel ceza korkusu gibi dışsal bir denetime bağlı olduğu söylenebilir. Davranışlarının diğerleri üzerindeki psikolojik etkilerle ilgili herhangi bir kaygı taşımama, erkek öğrencilerin kendilerinin karşılaşacağı sonuçları bilmelerine rağmen davranışı yapmaya devam etmelerine neden olabilir. Kız öğrencilerin davranışın diğer insanlar üzerindeki psikolojik ve sosyal sonuçlarını daha sık ifade ettiği görülmüştür. Bu durumda, kızların davranışı uygun olmayan olarak değerlendirirken erkek öğrenciler gibi diğerlerinin tepkilerini düşündükleri ancak, fiziksel tepkiden daha çok diğer kişilerin duygularını ve bakış açılarını dikkate aldığı söylenebilir. Öğretmenin üzülmeye, arkadaşlarının küsmeye, güvenlerini kaybetmeye, diğerleri tarafından sevilmemeye, öğretmenin gözünden düşme vb. gibi olası olumsuz sonuçları belirten kız öğrencilerin, başkalarında yaratabilecekleri olumsuz psikolojik sonuçların farkında oldukları ve buna bağlı olarak daha sorumlu davrandıkları düşünülebilir. Bununla birlikte diğerlerinin (anne-baba, öğretmen, arkadaş) beklentilerine ve onayına daha duyarlı olan kızların, bu onay ve beğeniyi yitirmemek veya elde etmek için okuldaki beklentilere uygun davranmaya özen gösterdikleri de söylenebilir. Kızların erkeklere göre başkalarının beklentilerine ve onayına daha duyarlı olduklarını gösteren araştırma sonuçlarının bu görüşü desteklediği düşünülmektedir (Kuzgun, 2000, Terman ve Tyler, 1963, Akt: Kuzgun, 2004).

Bu sonuçlar, Manning ve Bear (2002) tarafından yapılan araştırmanın sonucu ile benzerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alındığında, davranışın neden yapılmaması gerektiği ile ilgili açıklamaların gerek fiziksel gerekse sosyal bir cezadan kaçınma veya diğerlerinin ilgisini, arkadaşlığını, sevgi ve onayını elde etme gibi dışsal etkenlere bağlı olması beklenen bir sonuç olmuştur (İnanç vd, 2004; Kağıtçıbaşı, 2004). Kız öğrencilerin davranışın diğerleri üzerindeki etkilerini erkek öğrencilere göre daha fazla ifade etmesi, onların bu sonuçların farkında olduğu ve anladığı şeklinde de yorumlanabilir. Fiziksel cezanın daha çok erkeklere uygulanması, kızlara daha çok davranışlarının sonuçlarıyla ilgili açıklama yapılması olasılığı da söz konusu olabilir. Bu durumda, açıklama yapmanın kız öğrencilerin davranışlarının sonuçlarını anlamalarına, kurala kural olarak uymanın ötesinde, toplumsal olarak uyma gereği duymaya başlamalarına yardım ettiği söylenebilir.

Velilerin davranışın “niçin problem olduğu” ile ilgili açıklamalarının da çoğunlukla davranışın kendisinde yaratabileceği olası olumsuz psikolojik ve sosyal, daha sonra çocukta yaratabileceği yakın vadede fiziksel ve akademik sonuçlara bağlı olduğu görülmüştür. Veliler, çocuğun istenmeyen davranışının diğerleri üzerinde yaratabileceği olumsuz sonuçlara ise nadiren değinmişlerdir. Görüşme yapılan anneler öncelikle dediklerinin yapılmaması durumunda hissedecekleri olası olumsuz duyguları (sinirlenme, hoşlanmama) ifade etmişler daha sonra, çocuklarının yaralanması, üzülmesi ve canının yanmasından duyacakları endişe ve korkuyu dile getirmişlerdir. Genel olarak disiplini çocuğuna söz geçirme olarak algılayan anne-babaların, sözleri dinlenmediğinde ilk tepkilerinin öfkelenme olacağı düşünüldüğünde (Yavuzer, 1993), söz dinlememe, diğer bir ifadeyle itaatsizliğin hemen hemen her anne-babanın yakındığı bir durum olduğu düşünülmektedir. Zayıf not alma, sınıfta kalma ve okulu bitirememe annelerin en fazla belirttiği olası olumsuz akademik sonuçlardır. Velilerin özellikle dersi dinlememe, öğretmene karşı gelme, ödevlerini yapmama, ders çalışmama vb. gibi istenmeyen davranışların neden yapılmaması gerektiği ile ilgili açıklamalarında öne çıkan bu sonuçların, ekonomik nedenlere dayalı olduğu (veliler, öğrencinin sınıfta kalmasının parasal açıdan yük getireceği gibi bir düşünceye sahip olabilirler) düşünülmektedir. Çevre tarafından ayıplanma, dışlanma ve kötü anne-baba olarak nitelenme, görüşme yapılan annelerin belirttiği diğer sonuçlar olmuştur. Bu durum, çocuğun yaptığı davranışın doğruluğu ya da yanlışlığı konusunda akıl yürütürken ebeveynlerin, çocuğun davranışıyla diğerlerine verebileceği zararlardan çok, bu davranışı yapan bir çocuğun ebeveyni olarak toplum tarafından onaylanmama, dışlanma, ayıplanma gibi kendisine gelebilecek somut sonuçları değerlendirdiği şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca bu bulgu, velilere de sınıf ve okul kuralları ile bu kuralların niçin olması gerektiği ile ilgili neden-sonuç ilişkisine dayalı açıklamaların yapılmadığı şeklinde de yorumlanabilir.

5. Sonuç ve Öneriler

Öğretmen, öğrenci ve velilerin benzer tutum sergileyerek, problem olarak tanımladığı davranışlar çoğunlukla toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlardır. Öğretmen ve öğrenci velilerinin davranışı problem olarak nitelendirmesinde, öğrencinin cinsiyeti fark yaratmamıştır. Problem davranışların kız ve erkek öğrenciler tarafından tanımlanmasında oransal olarak büyük farklılıklar olmamış, bazı davranışlarda erkek öğrenci sayısı kız öğrencilerden daha yüksek olmuştur. Davranışın niçin problem olduğu/neden yapılmaması gerektiği ile ilgili olarak katılımcılar, davranışın olası olumsuz sonuçları üzerinde durmuş, davranışın öncelikle kime ve nasıl bir olumsuz etki yaratacağı konusunda öğretmen-öğrenci ve veli görüşleri farklılaşmıştır. Öğretmenler, davranışın daha çok kendilerine ve diğerlerine getirebileceği olumsuz akademik sonuçlar, veliler kendilerinde yaratacağı olumsuz psikolojik ve sosyal sonuçlar üzerinde durmuşlardır.

Davranışın niçin yapılmaması gerektiği ile ilgili kız ve erkek öğrenci görüşleri de farklılaşmıştır. Erkek öğrenciler çoğunlukla bir kuralı ihlal etmenin kaçınılmaz sonucu olarak gördükleri cezanın kendisinde yaratabileceği fiziksel, psikolojik ve sosyal sonuçları; kız öğrenciler ise, çoğunlukla davranışın ortama ve diğerlerinde yaratabileceği olumsuz psikolojik ve sosyal sonuçları dikkate almaktadırlar. Bu

sonuçlar özellikle erkek öğrencilerin davranışlarının diğerleri üzerindeki psikolojik sonuçlarından haberdar olmadığını göstermektedir. Öğretmenler, sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleyerek, davranışlarının diğerleri üzerinde yaratabileceği sonuçları (psikolojik, sosyal, fiziksel, akademik) çarpıcı örneklerle açıklayarak öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirmeye ve davranışlarının yaratabileceği olumsuz durumları anlamalarına yardımcı olmaya çalışmalıdır. Alt sosyo-ekonomik düzeyde bir ilköğretim okulunun 4 ve 5. sınıflarında yürütülen bu çalışma, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki ilköğretim okullarında tekrarlanarak sonuçları değerlendirilebilir. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin sınıf içindeki hangi davranışları niçin problem davranış olarak tanımladığı incelenebilir.

Kaynaklar

- Arwood- Barton, S.; Morrow, L.; Lane, K.; Jolivette, K. (2005), "Project improve: improving teachers' ability to address students' social needs", *Education and Treatment of Children*, c.28, S.4, ss.430-443.
- Atıcı, M. (2003), "İstenmeyen davranışlarla başa çıkmada Glasser' in Problem Çözme Yaklaşımı' nın uygulanması", *Eğitim ve Bilim*, c.28, S.128, ss.27-34.
- Aydın, A. (1998), *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Anı Yayıncılık Reklam San. Tic. Ltd. Şti.
- Aksoy, N. (1999), "Classroom management and student discipline in elementary schools of Ankara (Turkey)", *Unpublished Doctoral Dissertation University of Cincinnati, USA*.
- Başar, H. (1997), *Sınıf Yönetimi (3. Baskı)*, Ankara: Önder Matbaacılık Ltd. Şti.
- Borg, M. G.; Falzon, J. M. (1990), "Teachers' perception of primary school children's undesirable behaviours: The effects of teaching experience, pupils' age, sex and ability stream", *British Journal of Educational Psychology*, c. 20, ss. 220-226.
- Borg, M. G.; Falzon, J. M. (1989), "Primary school teachers' perception of pupils' undesirable behaviors", *Educational Studies*, c. 15, ss. 251-260.
- Burden, P. E. (1995), *Classroom Management and Discipline*, Methods to facilitate Cooperation and Instruction, USA: Longman Publishers.
- Charles, C. M. (1996), *Building Classroom Management*, New York: Longman Publishes.
- Cunningham, B. ; Sugawara A. (1988), "Pre-service teachers perceptions of children's problem behaviors", *Journal of Education Research*, c.82, S.1.
- Curwin, R. L.; Mendler, A. A. (1988), *Discipline with Dignity*, E. Broymers. Inc. (Ed.), USA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Çelik, V. (2003), *Sınıf Yönetimi (2. Basım)*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Doyle, W. (1986), "Classroom organization and management" M. C. Wittrock (Ed.), *Handbook of Research on Teaching*, New York: Mc. Millan.
- Dreikurs, R. ; Albert, L.; Dinkmeyer, D. (1995), "The social discipline model of Rudolf Dreikurs (Adlerian Theory)", C. H. Wolfrang (Ed.), *Solving Discipline Problems Methods and Models for Today's Teacher (Third Edition)*, USA: Allyn and Bacon, ss. 65-97.
- Edwards, C. H. (1993), *Classroom Discipline and Management*, Newyork: Macmillan Publishing Company.

- Eripek, S. (1980), “Ankara il merkezinde bulunan ortaöğretim kurumlarında disiplin uygulamaları ve bu uygulamaların öğrencilerin uyum sorunları yönünden değerlendirilmesi”, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Ersoy, M. F. (1989), “İki farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ana babaların çocuklarına uyguladıkları disiplin yöntemlerinin karşılaştırılması. Çocukların algılayış şekliyle”, *Yüksek Lisans Tezi*, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Glickman, C.D.; Tamashiro, R.T. (1980), “Clarifying teachers’ beliefs about discipline” *Educational Leadership*, S. March, ss.459-464.
- Greenlee, A. R. ; Ogletree, E. J. (1993), “Teachers’ attitudes toward student discipline problems and classroom management strategies”, USA. Illinois, ss. 18, *ED36430*.
- Gözütok, D. (1993), *Öğretmenlerin Dayığa Karşı Tutumları ve Okullarda Dayak Uygulamaları*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- İnanç, Y. B.; Bilgin, M. ; Atıcı, M. (2004), *Gelişim Psikolojisi, Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Adana: Nobel Kitapevi.
- Johnson, B. ; Oswald, M.; Adey, K. (1993), “Discipline in South Australian primary schools”, *Educational Studies*, c. 19, S. 3, ss. 289–305.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2004), *Yeni İnsan ve İnsanlar (10. Baskı)*, İstanbul: Evrim Basım Yayın Dağıtım.
- Koç, M.; Dutar, M. ; Ayhan, E. (1977), “Konya liselerinde disiplin nedenleri ve çözüm önerileri”, *Konya Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yayınları*, S. 19.
- Kuzgun, Y. (2006), *Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı (2. Baskı)*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuzgun, Y. (2004), “Bireysel farklılıklar ve eğitime yansımaları”, Y. Kuzgun, D. Deryakulu (Ed.), *Eğitimde Bireysel Farklılıklar*”, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, ss. 1–13.
- Mahiroğlu, A.; Buluç, B. (2003), “Ortaöğretim kurumlarında fiziksel ceza uygulamaları”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Kış 1 (1), ss.81-93.
- Manning, M. A. ; Bear, G. G. (2002), “Are children’ concerns about punishment related to their aggression”, *Journal of School Psychology*, c.40, S.6, ss.523–539.
- Merrett, F.; Wheldall, K. (1993), “How do teachers learn to manage classroom behavior? A study of teachers’ opinions about their initial training with special reference to classroom behaviour management”, *Educational Studies*, c. 19, S. 1, ss. 91–106.
- Merrett, F.; Wheldall, K. (1988), “Which classroom behaviors do primary school teachers say they find most troublesome?” *Educational Review*, c. 40, S. 1, ss. 13–27.
- Merrett, F. ; Wheldall, K. (1984), “Classroom behavior problems which junior primary school teachers find most troublesome?”, *Educational Studies*, c. 10, S. 2, ss. 87–92.
- Öztürk, B. (2002), “Sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesi ve giderilmesi”, E.Karip (Ed.), *Sınıf yönetimi (2. Baskı)*, Ankara: Pegem A Yayıncılık, ss. 118–153.

- Öztürk, N. (2001), "Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin görüşleri", *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Rosen, L. A.; Taylor, S. A; O'Leary, S. G.; Sanderson, W. (1990), "A survey of classroom management practices", *Journal of School Psychology*, c. 28, S. 3, ss. 257-269.
- Snell, M.E.; Voorhees, M.D.; Chen, L-Y.(2002), "Team involvement in assessment-based interventions with problem behavior", *Journal of Positive Behavior Interventions*, c.7, S.3, ss.140-152.
- Tertemiz, N. (2000), "Sınıf yönetimi ve disiplin", L.Küçükahmet (Ed.), *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti. , ss.49-70.
- Tezcan, M. (1995), *Eğitim sosyolojisi (10. Baskı)*, Ankara: Feryal Matbaa.
- Tulley, M. ; Chiu, L. H. (1998), "Children perceptions of the effectiveness of classroom discipline techniques", *Journal of Instructional Psychology*, c.25, S.3, ss.189.
- Tulley, M.; Chiu, L. H. (1995), "Student teachers and classroom discipline", *The Journal of Educational Research*, c. 88, S. 3, ss. 164-171.
- Türkeç, A. (1986), "Orta dereceli okullardaki öğrencilerde görülen disiplinsiz davranışlar ve bunlara uygulanan yaptırımlar", *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uysal, G. (1991), "Ortaöğretim kurumlarında disiplin yönetmeliği hükümlerine göre disiplin uygulamalarının değerlendirilmesi", *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Weber, W. A. (1986), "Classroom management", J. M. Cooper (Ed.), *Classroom Teaching Skills*, ss. 272-357, Toronto: DC. Heath and Company, Lexington Massachusetts.
- Yalın, H. İ., (2001), "*Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*", Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Yavuzer, H. (1993), *Ana-baba Okulu (4. Baskı)*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yiğit, B. (2004), "Sınıfta disiplin ve öğrenci davranışının yönetimi" M. Şişman, S. Turan (Ed.), *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Nobel Yayıncılık, ss. 155-179.
- Youssef, R M.; Attia, M. S. E. D.; Kamel, M. İ. (1998a), "Children experiencing violence- I: parental use of corporal punishment", *Child Abuse and Neglect*, c.22, S.10, ss.959-973.
- Youssef, R M.; Attia, M. S. E. D.; Kamel, M. İ. (1998b), "Children experiencing violence- II: prevalence and determinants of corporal punishment in schools", *Child Abuse and Neglect*, c.22, S.10, ss.975-985.

Ek 1. Kız ve Erkek Öğrencilerin Sınıf İçinde İstenmeyen Davranışları Tanımlama Oranları İle İlgili Dağılım

DAVRANIŞ KATEGORİLERİ	CİNSİYET					
	Kız		Erkek		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
1.Yerleri kirletme	56	74.6	72	74.2	128	74.4
2.Sınıfta bir şeyler yeme-içme	7	9.3	6	6.1	13	7.5
3.Sınıf eşyalarına zarar verme	42	56.0	58	59.7	100	58.1
4.Kaba ve küfürlü konuşmak	28	37.3	36	37.1	64	37.2
5.Sınıfta oturma biçimine dikkat etmeme	9	12.0	3	3.0	12	6.9
6.Arkadaşlarına kötü davranma	42	56.0	60	61.8	102	59.3
7.Arkadaşlarını çalışırken rahatsız etme	11	14.6	24	24.7	35	20.2
8.İzin almadan konuşma	45	60.0	40	41.2	85	49.4
9.Sınıfı temiz tutmama	14	18.6	7	7.2	21	12.2
10.Yalan söyleme	11	14.6	13	13.4	24	13.9
11.Sürekli mazeret ileri sürme	5	6.6	2	2.0	7	4.0
12. İfira atma- suçlama	10	13.3	6	6.1	16	9.3
13.Öğretmene karşı gelme	15	20.0	32	32.9	47	27.3
14.Derse ilgisizlik	23	30.6	26	26.8	49	28.4
15.Derse hazırlıksız gelme	13	17.3	26	26.8	39	22.8
16.Yetersizlik sergileme	5	6.6	11	11.3	16	22.2
17.Öğretmeni sınıfta hazır beklememe	30	40.0	33	34.0	63	36.6
18.Arkadaşlarına karşı fiziksel şiddet uygulama	50	66.6	75	77.3	125	72.6
19.Arkadaşlarına karşı sözel şiddet uygulama	6	8.0	3	3.0	9	5.2
20.Öğretmeni oyalama	17	22.6	27	27.8	44	25.5
21.Dikkat çekmeye çalışma	5	6.6	7	7.2	12	6.9
22.Arkadaşlarının ve öğretmenin eşyalarını izinsiz alma	11	14.6	6	6.1	17	9.8
23. Arkadaşlarının ve öğretmenin eşyalarına zarar verme	6	8.0	6	6.1	12	6.9
24.Gürültü yapma	31	41.3	36	37.1	67	38.9
25.Okul yönetmeliklerine uymama	14	18.6	13	13.4	27	15.6
26.Kılık kıyafetine özen göstermeme	5	6.6	2	2.0	7	4.0
27.Değişen durumlara uyum sağlayamama	6	8.0	5	5.1	11	6.3
28.Öğretmene saygısızlık yapma	49	65.3	46	47.4	95	55.2
29.Öğretmenin dikkatini dağıtma	10	13.3	11	11.3	21	12.2
30.Kopya çekme-verme	11	14.6	7	7.2	18	10.4
31.Ders dışı şeylerle ilgilenme	23	30.6	24	24.7	47	27.3

32.Hırsızlık yapma	9	12.0	4	4.1	13	7.5
33.Kendi eşyalarına zarar verme	6	8.0	3	3.0	9	5.2
34.Arkadaşlarıyla işbirliği yapmama	11	14.6	11	11.3	22	12.7
35.Okul eşyalarını gereksiz kullanma	9	12.0	14	14.4	23	13.3
36.Kıskançlık	5	6.6	4	4.1	9	5.2
37.Dedikodu yapma	5	6.6	2	2.0	7	4.0
38.Kendini temiz tutmama, ilgilenmeme	6	8.0	3	3.0	9	5.2
39.Cinsiyet ayrımı yapma	5	6.6	3	3.0	8	4.6
40.Öğretmenle sağlıklı iletişim kuramama	7	9.3	3	3.0	10	5.8
41.Okul dışındaki kötü alışkanlıkları okul ortamına getirme	7	9.3	5	5.1	12	6.9